

Nyutdannet tannlege:

Møtet med arbeidslivet

Fem nyutdannede tannleger forteller om deres opplevelser i møtet med arbeidslivet de siste to årene.

ELLEN BEATE DYVI
YAY IMAGES. ILLUSTRASJONSFOTO

Hvordan er det å være nyutdannet tannlege og søke jobb og starte i arbeidslivet i Norge i dag? Tidende har snakket med fem tannleger som er nye i arbeidslivet. De er utdannet ved læresteder både i og utenfor Norge, og har erfaringer fra både privat og offentlig tannhelsetjeneste, på store og små steder i ulike deler av landet. Erfaringene varierer, på godt og vondt, uavhengig av om de nyutdannede har hentet sin ferske arbeidserfaring fra offentlig eller privat sektor. Temaer som moralsk stress og ytringsklima blir aktualisert. Moralsk stress og ytringsklima er temaer i henholdsvis Snakk om etikk og landsmøteforedraget med samme tittel i denne utgaven av Tidende.

Press på å selge inn tannbleking og usynlig regulering

Den første tannlegen vi snakker med har tatt tannlegeutdanningen utenfor Norge, og kom hjem som ferdig utdannet i 2018. Hen var fast bestemt på å jobbe i en av de tre største byene i landet. Den nyutdannede tannlegen fikk jobb ved en helt ny, liten, privat klinikk.

– Hvordan var det å jobbe der?

– Det var ikke noe for meg. Jeg opplevde fort at jeg ikke var enig i måten de praktiserte på, og jeg sa også opp jobben etter veldig kort tid, bare et par måneder etter at jeg hadde begynt å jobbe der. Jeg skjønnte hvordan det kom til å bli, og at jeg ikke ville trives.

– Hva var det du ikke var enig i?

– Det var et press på å selge inn behandling som jeg mener er unødvendig. Jeg opplevde ikke at klinikken drev med overbehandling på den måten at de latet som det var behov for dyre broer eller kroner eller sånne ting når

det ikke var behov for det. Mer at de foreslo eller reklamerte kraftig for ting som tannbleking og usynlig regulering overfor folk som absolutt ikke trenger det, etter min mening. Jeg følte et forventningspress om at jeg skulle gjøre det samme, og det var jeg ikke komfortabel med.

– Slik jeg ser det handler dette mye om at det er for mange tannleger i de store byene, og for stor konkurranse, og at særlig de nyetablerte klinikkene nærmest må finne på sånne ting for å få noe å gjøre. Da jeg sa opp jobben og begrunnet det med det jeg ikke likte, sa de riktignok at det jeg hadde opplevd ikke stemmer. De blånektet rett og slett.

– Hadde du fått ny jobb da du sa opp?

– Ja, jeg jobbet ved en annen klinikk også, i samme by, samtidig, og etter at jeg sluttet ved den første klinikken. Der opplevde jeg noe av det samme, og i hvert fall det samme strevet på en måte, for å få tak i pasienter, og få nok å gjøre, for å få det til å gå rundt. Samtidig var det en annen kultur der enn på det første stedet. Jeg likte meg bedre sammen med kollegene der, samtidig som jeg savnet å ha mer erfarne kolleger rundt meg. Og jeg likte dårlig at det var vanskelig å få nok pasienter.

– Hvordan løste du det?

– Jeg hadde lyst til å jobbe offentlig, og søkte jobber. Og så fikk jeg jobb ved en stor offentlig klinikk, et helt annet sted, i en mindre by. Så jeg flyttet ganske enkelt, ganske langt, for å få en jobb jeg kunne trives med. Dette var for øvrig noe jeg møtte full forståelse og fikk støtte for der jeg var. Så det var en helt annen opplevelse å si opp og slutte der enn da jeg sa opp på det første stedet.

– Hvordan ble arbeidsdagene i den nye jobben?

Nyutdannede tannleger trives når de kan diskutere pasienttilfeller med kolleger.

– Alt ble annerledes. Det var en helt ny virkelighet, og veldig ordentlig, med trygge rammer, fadderordning og full støtte. Det er rett og slett veldig viktig å ha erfarne folk rundt seg som en kan lære av, når en er fersk og nyutdannet. Her var det folk med titalls år med erfaring, alle slags spesialister, og ikke minst tannhelsesekretærer som hadde masse erfaring og mye å lære bort.

– Etter et år ved denne klinikken var det tydelig for meg hva jeg ønsker å jobbe med videre, så nå er jeg i en ny jobb igjen, fortsatt i det offentlige, og jeg er i gang med videreutdanning innenfor et spesialisert felt, og nok en gang på et helt annet sted i landet.

– Har du inntrykk av at andre nyutdannede har hatt lignende erfaringer som de du har hatt?

– Ja. De jeg har snakket med som har fått jobb i det offentlige har fått det veldig fint helt fra starten av, og det samme gjelder de som har begynt å jobbe i godt etablerte private klinikker. De som har begynt ved små nyetablerte

private klinikker i de store byene har erfart lignende ting som jeg gjorde.

– Hvordan vil du beskrive arbeidsmarkedet for en nyutdannet tannlege, basert på dine erfaringer?

– Det er ikke lett å få jobb i de store byene og akkurat der du vil, og det er særlig vanskelig å få jobb i Den offentlige tannhelsetjenesten. Det er også mer problematisk for oss som ikke er utdannet i Norge. Etter hvert som en har litt erfaring er det lettere å få jobb, og det hjelper mye hvis en er villig til å flytte.

Flyttet langt for å få jobb

Den neste tannlegen vi snakker med er utdannet utenfor Norge, og kom tilbake i desember 2018. Vedkommende søkte mange jobber uten å få napp. Det viste seg å være vanskelig å få jobb, særlig i Oslo.

I november 2019 fikk hen jobb i en privat klinikk på et relativt lite sted, i en kommune med mellom seks og syv

tusen innbyggere. Å takke ja til jobben innebar at tannlegen valgte å flytte langt av gårde.

I tillegg til den ene private klinikken på stedet er det også en offentlig tannklinikk. Det er altså ingen konkurrerende private klinikker.

Den private klinikken har tre allmenntannleger og en spesialist som kommer en dag i uken.

– Jeg har bare gode erfaringer med å jobbe her. Vi har nok å gjøre, noe jeg var litt overrasket over til å begynne med, siden befolkningen er liten. Selv overtok jeg pasientlisten til en tannlege som gikk av med pensjon, så jeg har hatt full timebok fra første dag.

– Jeg ble tatt godt imot, og har fått mye hjelp og støtte. Det er alltid en erfaren tannlege i rommet ved siden av, som jeg kan spørre hvis jeg trenger hjelp til noe. Det er kjempeviktig når du er nyutdannet og uerfaren. Her får jeg prøvd mye forskjellig, og jeg får mye hjelp. Det er motiverende.

– Ellers opplever jeg at vi alltid setter pasientens behov først. Vi velger den beste løsningen for pasienten, basert på hva de etterspør, enten det handler om helse eller en estetisk behandling.

Her trives jeg godt, og har ingen planer om å søke annen jobb, avslutter tannlegen som har jobbet i ett år på samme sted.

Mistet motivasjonen og tvilte på yrkesvalget

Den tredje tannlegen vi snakker med var ferdig utdannet ved et norsk lærested i 2018.

Hen begynte å søke jobb nokså raskt, og fikk et vikariat ved en offentlig klinikk på et lite sted. lite

Det viste seg å bli tøffere enn antatt. Vi var to nyutdannede tannleger som skulle bemanne klinikken, uten noen andre mer erfarne kolleger å lene seg på. Kollegaen min sluttet etter å ha vært der i ett år. Selv sluttet jeg en måned før vikariatet mitt gikk ut.

– Det ble for mye til slutt. Jeg gruet meg til å gå på jobb hver dag. Jeg hadde lite kontroll over min egen timebok, og det var flere behandlinger jeg ikke følte meg kompetent til, eller mente ikke var riktig å utføre.

– Jeg tok alle diskusjonene, når jeg ikke følte jeg kunne mestre det som var foreslått, eller at det som var satt opp ikke opplevdes som riktig. Etter hvert ble det lettere å si fra om at det er jeg som er tannlegen, og den som tar beslutningene. Samtidig er det ikke sånn det skal være. Det var også et vedvarende press på å ta flere pasienter enn jeg

syntes var forsvarlig i løpet av en arbeidsdag, vi hadde alltid etterslep på behandling. Jeg var utslitt etter arbeidsdagen, og jeg begynte å tvile på om det var tannlege jeg hadde lyst til å være, og mistet motivasjonen.

– Var det noen privat klinikk på dette stedet?

– Ja! Det var heldigvis en privat klinikk der. Der dro vi innom og presenterte oss, vi to nyutdannede som jobbet offentlig, og vi ble ønsket velkommen til å søke hjelp hos dem hvis vi trengte det.

Det skjedde ved et par anledninger for mitt vedkommende. Ved begge anledningene var det i forbindelse med behandling av barn. At jeg søkte hjelp der var imidlertid ikke populært hos min arbeidsgiver, noe jeg antar har med økonomi å gjøre. Det medførte jo en faktura fra den private klinikken til det offentlige.

– Jeg tenker nesten helt motsatt. At samarbeidet mellom de etablerte tannlegene i den private klinikken og de nyutdannede ved den offentlige var helt nødvendig og veldig nyttig og fint, og at alt kunne vært veldig mye bedre hvis det hadde vært større grad av samarbeid. Jeg tror for eksempel at det offentlige kunne sluppet å rekruttere nye tannleger hele tiden, ettersom alle tannlegene som jobber der sier opp etter kort tid.

Jeg merker nå at jeg angreir på at jeg ikke ga en fyldig tilbakemelding til arbeidsgiver da jeg sluttet. Jeg ga beskjed til klinikkssjefen om hva jeg opplevde som problematisk, men det er ikke sikkert det er bragt videre.

– Hvordan er det å jobbe der du er nå?

– Nå jobber jeg privat i en av de større byene i Norge. Jeg arbeider med enklere pasienter, eller kanskje rettere sagt en mindre sammensatt pasientgruppe, i og med at det for eksempel ikke kommer barn. Dessuten har jeg mye større mulighet til å henvise hvis det er noe jeg ikke føler meg kompetent til.

Vi er to nyutdannede tannleger her også, så det er ikke helt optimalt. Nå er jeg den mest erfarne, så jeg er hovedtannlege på denne klinikken.

Jeg opplever at jeg er gitt mye mer frihet. Det er jeg som er tannlegen, og jeg som tar beslutningene, uten at jeg behøver å diskutere eller argumentere for hver minste ting.

– Er det nok å gjøre for to tannleger ved denne klinikken?

– Ja, det er en veletablert klinikk, med en god base, pluss at det kommer en del nye pasienter. Det er ikke sånn at vi må finne på ting for å få nye pasienter eller for å få nok å gjøre.

Samtidig merker jeg at det er et slags inntjeningskrav, selv om det ikke er veldig uttalt. Det er pakket litt inn. Jeg kan for eksempel få spørsmål om hva som er skjedd eller gått galt, hvis det har vært en litt dårlig måned inntjeningsmessig, og jeg har hørt ting som at det går an å foreslå krone fremfor kompositt. Dette er så stikk i strid med det vi lærte på studiet at alarmen går med en gang hos meg. Og jeg sier fra om det, klart og tydelig, at jeg ikke kommer til å tilby behandling jeg mener pasienten ikke har behov for.

Jeg slipper også, slik andre jeg gikk på studiet med opplever, å ha en kontrakt med et tallfestet månedlig inntjeningskrav, som det kanskje kan være vanskelig å nå, uten for eksempel å foreslå behandling som pasientene strengt tatt ikke trenger. Jeg vet om klinikker som opererer med ganske strenge inntjeningskrav overfor sine assistenttannleger, avslutter tannlegen som nå har jobbet et år i den private klinikken.

Ikke inntjeningspress

Den fjerde tannlegen vi snakker med er utdannet ved et norsk lærested, og var ferdig i 2019.

Hen har siden jobbet i en privat klinikk, som nå er blitt en del av en større kjede. Klinikken holder til på et relativt lite sted, med rundt 10 000 innbyggere. Det er én offentlig tannklinikk og to andre private klinikker på samme sted.

– Kan du beskrive hvordan du opplever arbeidssituasjonen din?

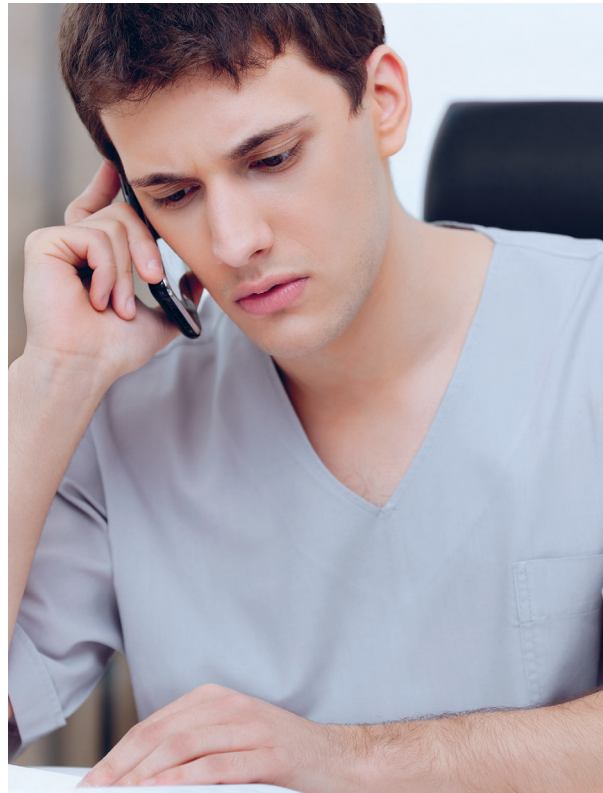
– Vi er tre tannleger, tre tannpleiere og flere sekretærer på klinikken. De to andre tannlegene er erfarne, noe jeg er veldig takknemlig for. Det er en stor overgang fra studiet og til å komme ut i jobb i privat praksis på et lite sted. I løpet av studietiden har jeg lært mye i teorien, og gjort relativt lite i praksis.

Jeg får mange varierte oppgaver, og av og til ting jeg ikke føler meg trygg på. Da er det godt å ha noen å spørre, og noen å få hjelp hos, hvis det er nødvendig.

Det er ofte flere timer i reisevei for å komme til enkelte spesialister, så det blir til at vi utfører mye selv, i den grad det er forsvarlig så klart, noe pasientene også som regel synes er det beste. De vil at vi prøver, så de slipper å reise en lang vei, kanskje flere ganger for å bli ferdigbehandlet.

Vi får enormt mye erfaring av å jobbe på et lite sted som dette.

Jeg opplever stor forståelse for at jeg er ny. Ikke noe press på at jeg skal ha inntjening eller utføre ting jeg ikke er

Hvis den erfarne kollegaen ikke finnes på klinikken er det fint å kunne ringe en overordnet for råd og veiledning.

komfortabel med. Noe annet ville ikke fungert for meg, jeg kan bare jobbe sånn som jeg synes er riktig.

Er det noe som er for vanskelig spør jeg en kollega om de kan ta det, eller om de synes det er riktig å henvise. Jeg har ingen problemer med å spørre og opplever at de synes det er helt greit.

– Er det konkurranse om pasientene mellom dere og de andre klinikkene på stedet?

– Nei, det har jeg ikke tenkt på. Vi har nok å gjøre. De to andre tannlegene hadde mer enn nok, og det var grunnen til at de tok inn meg. Nå begynner jeg også å få fulle lister. Så det med konkurranse er ikke noe tema hos oss. Vi har nok å gjøre hver dag alle sammen.

– Opplever du situasjoner der du tenker at dette er annerledes, etisk sett, enn det du lærte på studiet?

– Som nyutdannet har jeg en veldig konservativ innfallsvinkel, og opplever at jeg i mange situasjoner er mer konservativ enn mine erfarne kollegaer. Likevel føler jeg ikke noe press på å skulle utføre behandling som de

kanskje velger. Jeg synes det blir mange gode faglige diskusjoner av det når vi diskuterer kasus der jeg selv kanskje hadde valgt en annen løsning, samtidig som det er veldig lærerikt. Jeg kommer kanskje med den nyeste teorien og forskningen, men mangler jo erfaringen som de andre har. Vi er stort sett enige om hva som er god praksis, etisk og faglig. Det er veldig godt.

Jeg har noen ganger opplevd at pasienter vil ha utført noe som jeg ville si var uetisk hvis jeg utførte det. Jeg vil for eksempel ikke sette i gang og slipe ned tenner som er helt friske og fine, kun for at pasienten vil ha kroner.

– Hva sier pasienten da?

– Det eneste jeg har erfart er at pasientene kommer til, eller sier, at de er enige med meg, når jeg har begrunnet mitt syn, avslutter tannlegen som har jobbet et år i privat praksis.

Bratt læringskurve

Den femte tannlegen vi snakker med var ferdig utdannet ved at av lærestedene i Norge i 2019.

– Hvordan gikk du frem da du skulle søke jobb?

– Jeg begynte å søke jobber i Den offentlige tannhelse-tjenesten (DOT) før vi var ferdige med eksamen, og fikk nokså raskt jobb på et lite sted i det fylket jeg hadde lyst til å jobbe. Jeg var ikke spesielt kresen, og opplevde det derfor ganske lett å få jobb.

– Hvordan var møtet med arbeidslivet, for deg?

– Det har vært en bratt læringskurve. Jeg jobber på et sted der det har vært vanskelig å rekruttere tannleger til DOT, og der tannstatusen hos pasientene er relativt dårlig. 65 prosent av dem vi behandler er voksne betalende, noe som er litt uvanlig i DOT. Det er mye å gjøre, og ganske stort etterslep siden det har vært tannlegemangel.

– Hvor stor er klinikken?

– Vi er totalt ni ansatte, og jeg er klinikkleder, både her og ved en annen offentlig tannklinikk i samme fylke. Til daglig er vi tre tannleger som jobber klinisk. De to andre er utdannet i 2020, så de er enda ferskere enn jeg. I tillegg er det én tannpleier og fire sekretærer. Vi er med andre ord fulltallige nå, endelig, og det er godt.

– Hva gjør dere hvis dere står fast og trenger hjelp, kanskje av en mer erfaren tannlege?

– For det første er vi gode til å spørre og hjelpe hverandre. Vi diskuterer mye oss imellom, etter å ha innhentet samtykke fra pasienten. Det at vi alle er nyutdannet betyr at vi er vant til den situasjonen vi hadde da vi gikk på utdanningen. Der er det sånn at alle spør og hjelper hverandre.

Samtidig er det lett å konsultere overtannlegen på telefon, etter samtykke fra pasienten. Hen kan med andre ord ikke komme å se i munnen, men har tilgang på røntgenbilder, og vi får gode svar når vi møter vanskelige ting. Overtannlegen er så å si alltid tilgjengelig, og det er kjempelett å spørre.

– Samtidig er det heldigvis en privat klinikk med spesialister, flere tannleger og god kapasitet bare en halv time unna, som vi henviser til når det er ting vi ikke får til selv. Det er helt uproblematisk og godtatt at vi henviser til den private klinikken, selv om vi egentlig skulle henvist til et av kompetansesentrene som heller ikke er så langt unna. Der har det imidlertid ikke vært nok spesialister, og veldig lang ventetid hos de som er. Så det er egentlig ikke et reelt alternativ.

– Alt i alt er jeg godt fornøyd med møtet med arbeidslivet. Det er greit med mye å gjøre og stadig nye utfordringer, i hvert fall så lenge det er mulig å henvise det jeg ikke er trygg på eller løser sammen med de andre på klinikken, avslutter klinikklederen som har vært i arbeidslivet som tannlege i ett år.

Tannlegene som er intervjuet er blitt foreslått og forespurt av tillitsvalgte i NTF. De uttaler seg anonymt og forutsatt at de beskyttes av kildevernet. Alle foto er illustrasjonsfoto.